

ไหว้พระธาตุตามปีนักษัตร

นำเสนอเมื่อ : 11 พ.ค. 2552

ในสังคมไทย ความเชื่อเรื่องปีนักษัตรที่สัมพันธ์กับปีเกิดและการนับอายุของแต่ละคนเป็นที่รับรู้กันแพร่หลาย ในแต่ละปีนักษัตรจึงกำหนดด้วยสัญลักษณ์เป็นสัตว์ประจำปีเกิด หรือที่เรียกว่า ๑๒ นักษัตร

สำหรับในดินแดนภาคเหนือของไทย ความเชื่อเรื่องปีนักษัตรยังสัมพันธ์กับคติการบูชาพระบรมธาตุ ดังปรากฏเป็นประเพณีการบูชาธาตุหรือการไหว้พระธาตุประจำปีเกิด โดยครั้งหนึ่งในชีวิตควรมีโอกาสเดินทางไปไหว้พระธาตุประจำปีเกิดของตนเพื่อความเป็นสิริมงคล ในคติล้านนาพระธาตุและสิ่งศักดิ์สิทธิ์ประจำปีเกิด ได้แก่

- นมัสการพระธาตุประจำปีชวดพระธาตุศรีจอมทอง เชียงใหม่
- นมัสการพระธาตุประจำปีฉลูพระธาตุลำปางหลวง ลำปาง
- นมัสการพระธาตุประจำปีขาลพระธาตุช่อแฮ แพร่
- นมัสการพระธาตุประจำปีเถาะพระธาตุแช่แห้ง น่าน
- นมัสการพระธาตุประจำปีมะโรงพระพุทธริ่งหิ้งค์ เชียงใหม่
- นมัสการพระธาตุประจำปีมะเส็งพระศรีมหาโพธิ์
- นมัสการพระธาตุประจำปีมะเมียพระธาตุชเวดากอง พม่า
- นมัสการพระธาตุประจำปีมะแมพระธาตุดอยสุเทพ เชียงใหม่
- นมัสการพระธาตุประจำปีวอกพระธาตุพนม นครพนม
- นมัสการพระธาตุประจำปีระกาพระธาตุหริภุญชัย ลำพูน
- นมัสการพระธาตุประจำปีจอพระธาตุเกศแก้วจุฬามณี บนสวรรค์ชั้นดาวดึงส์
- นมัสการพระธาตุประจำปีกุนพระธาตุดอยตุง เชียงราย

คำว่า พระธาตุ มีความหมายสองนัยคือ พระบรมสารีริกธาตุของพระพุทธเจ้า และสถานที่หรือพระเจดีย์ที่มีพระบรมธาตุบรรจุ โดยแต่ละแห่งจะมีตำนานที่เล่ามูลเหตุการณสร้างพระบรมธาตุเจดีย์ซึ่งสัมพันธ์กับการเสด็จโปรดสัตว์ของพระพุทธเจ้าในดินแดนต่าง ๆ สถานที่ที่มีพระบรมธาตุเจดีย์เหล่านี้มักจะถูกกลายเป็นเมืองสำคัญในเวลาต่อมา

ลักษณะของพระบรมสารีริกธาตุที่บรรยายไว้ในตำนานมีลักษณะเหมือนถั่วแตก หรือข้าวสารหัก หรือเมล็ดพันธุ์ผักกาด กลมเกลี้ยงขนาดเท่าเม็ดพุทรา มีสีทองอุไร สีแก้วผลึก หรือแก้วมุกดา สีดอกพิกุล บางองค์มีรูทะลุได้

ตามปกติจะบรรจุพระบรมธาตุไว้ใต้ฐานเจดีย์ หรือเรือนธาตุ โดยส่วนใหญ่ไม่สามารถนำออกมาได้ เว้นแต่พระธาตุศรีจอมทอง และนอกจากการบูชาพระบรมธาตุของพระพุทธเจ้าแล้ว ยังมีการบูชาพระธาตุของพระอรหันต์หรือพระสาวกด้วย

สมัยโบราณมักจะมีบูชาพระบรมธาตุด้วยเครื่องหอมและข้าวตอกดอกไม้ ตามปกติแล้วจะสร้างพระธาตุด้วยน้ำสะอาด อาจเจือด้วยน้ำหอม เนื่องจากองค์พระบรมธาตุส่วนใหญ่บรรจุอยู่ใต้ฐานพระเจดีย์ การสร้างน้ำจึงกระทำโดยการรดน้ำไปบนองค์พระเจดีย์ พระธาตุบางองค์จะตองไข่น้ำจากแหล่งพิเศษอย่างเช่นการสร้างน้ำพระธาตุศรีจอมทอง ใช้น้ำแมกกลางเจือด้วยน้ำหอมหรือแก่นจันทร์

กล่าวได้ว่าคติการบูชาพระธาตุปีเกิดและตำนานที่เกี่ยวข้องสะท้อนถึงการแพร่กระจายของพุทธศาสนา ในดินแดนไทยมาแต่โบราณ นอกจากนี้การสร้างพระบรมธาตุเจดีย์ยังสัมพันธ์กับการเกิดชุมชนเมืองต่าง ๆ อันก่อให้เกิดคติความเชื่อและวัฒนธรรมร่วมกันของผู้คนหลากหลายชาติพันธุ์ โดยเฉพาะในภาคเหนือของไทยที่มีกลุ่มชนมากมายอาศัยอยู่ โดยมีพระบรมธาตุเจดีย์และสิ่งสำคัญทางพุทธศาสนาเป็นศูนย์กลางแห่งจิตใจ

การเดินทางท่องเที่ยวไหว้พระธาตุปีเกิดมีความสะดวกเป็นอย่างยิ่ง เนื่องจากพระธาตุส่วนใหญ่ตั้งอยู่ในภาคเหนือ จึงสามารถจัดเส้นทางสำหรับไหว้พระธาตุในจังหวัดใกล้เคียงได้ เช่น เชียงใหม่-ลำพูน-ลำปาง หรือเชียงราย-น่าน-แพร่ เป็นต้น ซึ่งไม่เพียงแต่จะได้สัมผัสในบุญกุศล ทวยังได้ชมศิลปและสถาปัตยกรรมอันงดงามของแต่ละท้องถิ่นอีกด้วย